

Lezing 2: Omgang met God

Ik zal horen, wat God, de Heere, spreken zal

De tweede lezing van het jaarthema zal gaan over ‘Omgang met God’, met als ondertitel: “Ik zal horen wat God de Heere spreken zal” (Ps. 85:9).

Tijdens de eerste lezing dachten we na over de heiligheid van God en de betekenis daarvan voor het gebed. Tijdens de tweede lezing denken we na over gebed in de Bijbel en de Bijbelse oorsprong van het gebed. Het gebed vindt zijn fundament in Gods Woord. We hopen iets te weten te komen over de vraag wanneer er voor het eerst in de Bijbel gebeden werd en welke plaats het gebed inneemt in de Bijbel. Ook denken we over de vraag wat gebeden in de Bijbel ons vandaag te zeggen hebben. Daarbij neemt het Onze Vader een bijzondere plek in, omdat de Heere Jezus dit zelf aan zijn discipelen heeft geleerd.

Voor deze lezing hebben we ds. P. den Ouden uitgenodigd, hij zal op 3 oktober 2019 *Deo Volente* zijn lezing voor ons uitspreken.

Aan de *lector* zijn de volgende vragen gesteld:

1. Wat is de Bijbelse oorsprong van het gebed?
2. Wat kunnen wij leren van de gebeden van gelovigen in de Bijbel?
3. Wat kunnen wij leren van het Onze Vader als het volmaakte gebed?

Tijdens de lezing staat de Bijbel centraal als de oorsprong van het gebed. Toch is de Godsopenbaring niet beperkt tot de Bijbel. In zijn voorbereidingsartikel gaat Arco in op andere manieren van Godsopenbaring.

Zijn dromen bedrog?

Over het primaat van het Woord in Gods openbaring

“Ik vrees dat ik u zal vermoeien, maar toch zou ik u zeer graag het verhaal vertellen van een klein heidens meisje, waarvoor ik zeer veel belangstelling had, en ik zal u tonen wat ik bedoel met het wedergeboren worden uit de Geest, en hoe Hij leven kan maken zonder uitwendige middelen” (Bryan, 2008, p. 173).

Tekst: Arco de Baat

Een Engelse vrouw, Ruth Bryan, liet veel brieven na die tot op de dag van vandaag worden uitgegeven en gelezen. Eén van de brieven bevat deze alinea. Het is het begin van een waargebeurd verhaal over een hindoeïstisch meisje uit Calcutta. Het meisje groeide als huisslavin op, zonder ooit van het christendom te hebben gehoord. Rond haar zestiende jaar krijgt het meisje het idee dat ze een zondaar is en van haar schuld verlost moet worden. Haar meesteres stuurt haar langs verschillende religieuze leraren, maar dit helpt niet. Op een dag komt er een zwerver aan de deur en via deze man hoort ze over een zendeling die een aantal plaatsen verderop actief is. Ze gaat op zoek en nadat ze deze man gevonden heeft komt ze tot het geloof in Jezus Christus.

Dit verhaal is een bijzonder voorbeeld van iemand waarin het werk van de Heilige Geest al zichtbaar is voordat ze met het evangelie in aanraking is gekomen. Het is een bijzonder verhaal, maar tegelijkertijd komen er vragen boven. Hoe moeten we denken over de verhouding tussen Gods Geest en Gods Woord? In dit artikel zal ik ingaan op de vraag of de Geest ook zonder het Woord kan werken en hoe dit plaatsvindt.

De Bijbel zelf is heel duidelijk over de functie van het Woord. We luisteren naar Romeinen 10: “Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Welken zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij in Hem geloven, van Welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt? (...) Zo is dan het

geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods” (vers 14 en 17). Hier wordt duidelijk dat de prediking en het horen van het Woord onmisbaar zijn om zalig te kunnen worden. De noodzakelijkheid van het Woord wordt ook door Calvijn benadrukt: “Want wij moeten dit bedenken, dat het licht van Gods aanschijn, hetwelk ook de apostel (1. Tim. 6:16) ontoegankelijk noemt, voor ons is als een doolhof, waarvan we de uitgang niet kunnen vinden, indien wij niet door het snoer des Woords tot dat licht geleid worden” (1956, *Institutie* I.VI.3).

De Bijbel heeft dus het primaat in het komen tot geloof. Voor ons als protestanten heeft dit iets vanzelfsprekends. Maar er valt meer over te zeggen. Zijn er naast de Bijbel ook andere middelen die de Heilige Geest kan gebruiken bij het komen tot geloof? Ik wil twee opties behandelen en wat langer stilstaan bij de laatste optie, namelijk dromen of openbaringen. We beginnen echter bij de natuurlijke theologie.

“[vraag] Waaruit weet met dat er een God is? [antwoord] Uit de natuur en uit de Heilige Schrift” (Hellenbroek, 2017). Deze vraag zullen sommigen van ons zich nog wel herinneren van de catechisatie. Onder andere de Nederlandse Geloofsbelijdenis spreekt over de schepping als een ‘schoon boek’ (NGB 2). Om Gods bestaan uit de natuur te kunnen opmaken hebben we ook verstand nodig. Hierover spreken de Dordtse leerregels: “Wel is waar dat na den val in den mens enig licht der natuur nog overgebleven is, waardoor hij behoudt enige kennis van God [en, AdB] van de natuurlijke dingen” (DL 3/4.4). Hieruit kunnen we opmaken dat de mens kan weten dat God bestaat, zonder dat hij direct de boodschap van het evangelie heeft gehoord. Niet voor niets bestaan er behalve het christendom allerlei religies. De vraag is of deze kennis de mens helpt als hij tot geloof komt.

In de christelijke traditie houdt men zich al heel lang bezig met het redelijk maken van het geloof. Sceptici worden aan de hand van allerlei argumenten overtuigd om in de God van de Bijbel te gaan geloven. De oudste voorbeelden hiervan zijn de werken van auteurs als Augustinus en Tertullianus. Bij de laatstgenoemde staat zijn verdediging ook in het kader van allerlei smaad en laster die op christenen afkwam in tijden van geloofsvervolging.

In latere perioden werd concreet geprobeerd het bestaan van God aannemelijk te maken. Bekend zijn de godsbewijzen van Anselmus van Canterbury en Thomas van Aquino. In deze periode stonden de Godsbewijzen niet zozeer in het teken van het overtuigen van niet-christenen. Het ging meer om een academische manier van debatteren.

Met behulp van de kennis uit de natuur kan de redelijkheid van het bestaan van God en de waarheid van het christelijk geloof worden beargumenteerd. Toch is deze methode niet onomstreden. Rik Peels (2016) behandelt een aantal bezwaren. Allereerst kunnen hierdoor theologie en filosofie vermengd raken. Dit bezwaar sluit aan bij de kritiek die Calvijn had op de wijsbegeerte van zijn tijd (1956, II.II.4). Deze vinden volgens hem de stellingen van de filosofie belangrijker dan de leer van de Schrift. Peels zegt hiervan dat het de filosofie eigen is om te reflecteren op alle andere vakgebieden. Theologie vormt hierop geen uitzondering.

Ook noemt Peels het bezwaar dat argumenten niemand leiden tot het geloof in God, en dat het geloof uiteindelijk niet gebaseerd is op rationele argumentaties. Hij brengt hiertegen in dat Godsargumenten wel behulpzelen kunnen zijn om tot geloof te komen. Ed Faser en C.S. Lewis zijn voorbeelden van mensen in wiens bekering de rationele argumentaties een belangrijke rol hebben gespeeld (2016). Volgens mij is dit ook de manier waarop we naar deze argumentaties moeten kijken. Ze kunnen ons niet bekeren, maar de Heilige Geest kan ze wel als middel gebruiken om mensen bij de

Bijbel te brengen. De argumentatie is dan als het ware een voorbereiding. Het blijft wel belangrijk om niet te hoog op te geven van ons eigen verstand. Het mag dan zo zijn dat we argumenten voor het Godsbestaan verzinnen, maar er staat niet voor niets in de Bijbel: “Er is niemand die verstandig is, er is niemand die God zoekt” (Rom. 3:11).

Het verstand kan dus een hulpmiddel zijn als het door de Geest wordt gezegend. Er zijn nog andere middelen waar in onze tijd veel discussie over is. Dit artikel begon met het verhaal van een meisje dat zichzelf leerde kennen voordat dat ze de wet van God kende. Ook als het gaat om de bekering van moslims horen we soms bijzondere verhalen. Veel moslims komen tot geloof nadat ze een droom hebben gehad. De Amsterdamse voorganger Jurjen ten Brinke doopte een moslim die via een droom te zien had gekregen dat zijn broer in Nederland christen was geworden. Toen hij navraag gedaan had bleek dit ook echt te zijn gebeurd.

Volgens ds. Kempeneers moeten we een droom niet te gemakkelijk zien als openbaring (2016). Hij wijst op Hebreëen 1 vers 1: “God voortijds veelmaal en op velerlei wijze tot de vaderen gesproken hebbende door de profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door den Zoon”. Deze tekst wijst ons erop dat de openbaring van de Bijbel voor ons voldoende is. Het gevaar is dat we een bekering door middel van een droom verbijzonderen. Het geloof steunt echter nooit op ervaring.

Dr. Huijgen wijst erop dat het belangrijk is om de boom aan zijn vruchten te kennen. We kunnen aan iemands leven vaak zien of hij of zij oprecht is. Mogelijk zijn niet alle dromen of gezichten van de Heilige Geest, maar we kunnen niet uitsluiten dat de Heilige Geest nog steeds kan werken door een droom. Uiteraard moeten we alle dromen en openbaringen toetsen aan het criterium van Gods Woord (2016).

Ik denk dat beide predikanten waardevolle noties aanleveren in het debat. Allereerst mogen we als mensen van geluk spreken dat we niemand hoeven te oordelen. Het is goed om mensen die zich op andere dingen dan de beloften uit Gods Woord baseren te waarschuwen. Uiteindelijk is het echter alleen God die onze harten kent. Daarnaast is van belang om openbaringen aan de Bijbel te toetsen en naast de Bijbel op waarde te schatten. Het gevaar is groot om een bepaalde bijzondere ervaring te zien als de grond voor geloofszekerheid. Uiteindelijk kan echter

alleen de Heilige Geest in de weg van het geloof in Gods beloften uit de Bijbel iemand de zekerheid geven: “Dezelve Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn” (Rom. 8:16). Ten slotte mogen we erkennen dat de Heilige Geest manieren kan vinden die wij nooit hadden bedacht of zouden gebruiken: “De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid; maar gij weet niet, vanwaar hij komt en waar hij heen gaat; alzo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is” (Joh. 3:8).

Literatuur

- Bryan, R. (2008). *De onnaspeurlijke rijkdom van Christus*. Kampen: De Groot Goudriaan.
- Calvijn, J. (1956). *Institutie of onderwijzing in de Christelijke Godsdienst*. Delft: Meinema.
- Hellenbroek, A. (2017). *Voorbeeld der Goddelijke waarheden*. Leerdam: Gereformeerde Bijbelstichting.
- Huijgen, A. (2016). *Dromen van ex-moslims*. Geraadpleegd op 27 juli 2019, Reformatorisch Dagblad: <<https://www.rd.nl/opinie/theologenblog-arnold-huijgen-dromen-van-ex-moslims-1.1119293>>.
- Kempeneers, M.A. (2016). *Dromen zijn geen openbaring, alleen het Woord*. Geraadpleegd op 27 juli 2019, Bewaar het Pand: <<https://www.bewaarhetpand.nl/index.php/lezenswaardig/1553-dromen-zijn-geen-openbaring-alleen-het-woord-ds-m-a-kempeneers>>.
- Peels, R. (2016). *Bezwaren tegen argumenteren voor God*. Geraadpleegd op 27 juli 2019, Vrije Universiteit Amsterdam: <https://www.academia.edu/30573996/Bezwaren_tegen_argumenteren_voor_God.docx>.

Ruimte voor aantekeningen